

СВІТЛИЦЯ

ДОДАТОК ДО ГАЗЕТИ "НОВИНИ АКАДЕМІЇ"

№4 2006 (16)

для студентів ДОННАБА

Шановне студентство!

Газета «Світлиця» сприяє поглибленню ваших знань про культуру України. Цей номер містить фактичний матеріал, який надасть вам можливість ознайомитися з цікавими фактами і подіями культурного життя давньої України (за матеріалами «Книги рекордів України»).

Найдавніший настінний розпис. Зображення тварин, знайдені у природних вапнякових гротах Кам'яної могили поблизу Мелітополя у Запорізькій області, належать до кінця IX – VI тисячоліття до н.е. На вапнякових плитах збереглися неолітичні зображення биків, оленів, хижаків. Виконані вони жолобкуватим контуром або заглибленим рельєфом на рівних ділянках плит, подекуди вкритих охрою. До того ж часу належать зображення тварин і людей на стінках печери поблизу с. Баламутівка на Буковині.

Найдавніший український живопис. Ансамбль унікальних фресок у Софійському соборі в Києві є найдавнішим взірцем українського монументального живопису. Цим фрескам вже майже 1000 років. Загальна їх площа становить близько 3000 м².

Перші зразки світського живопису в українському мистецтві - групові портрети членів сім'ї князя Ярослава у київському Софійському соборі. Мистецтвознавці вважають, що на південній стіні були зображені сини Ярослава, на північній – його доньки, а на західній, нині неіснуючій, навпроти центрального вівтаря – сам Ярослав з княгинею Іриною. На стінах сходових веж збереглися розписи, що відтворюють церковні змагання, полювання.

Найплідніші художники. Численну мистецьку спадщину – понад 6 тисяч робіт – залишив по собі славетний український живописець і художній критик Іван Труш (1869 – 1941).

Великий співець моря, художник Іван Айвазовський (1817 – 1900), 60 років творчої праці якого пройшли переважно в Феодосії, написав 6 тисяч картин, з яких 4 тисячі зображують урагани, корабельні аварії, бурі на морі.

Ще більший доробок залишив після себе баталіст Микола Самокиш (1860 – 1944), який за 60 років творчого життя створив понад 11 тис. картин, малюнків, офортів.

Найбільша картина, створена українським художником. У Київському державному музеї українського мистецтва можна побачити картину відомого живописця Миколи Івасюка під назвою «В'їзд Богдана Хмельницького в Київ». Розміри полотна, написаного олією в 1912 р., – 400 x 578 см. До картин – велетнів належить також полотно «Серед хвиль», створене Іваном Айвазовським у 1898 р. Її розмір 485 x 429 см. Вона експонується у Державній картинній галереї ім. І. Айвазовського у Феодосії (АР Крим).

Найдороща картина. Якщо йдеться про картини на українську тематику, то слід згадати про твір російського живописця І. Рєпіна (уродженця м. Чугуєва Харківської обл.) «Запорожці пишуть листа турецькому султанові» (1880–1891). Картина дуже припала до вподоби російському імператору Олександрові II, який придбав її для свого палацу-музею і заплатив Рєпіну, за словами самого митця, «умопомрачительные деньги» – 35 тис. карбованців сріблом.

Перші портретні зображення, з якими широко заізналися в старовину в Україні, це портрети на монетах. Найдавнішими відомими портретами українського походження є зображення князя Володимира Великого (? – 1015) на його монетах. Навіть якщо припустити наявність ранішніх старокиївських зображень портретного характеру, то й тоді не може підлягати сумніву важлива роль його грошей в утвердженні портрета як органічного факту мистецького життя.

Найдавніші пам'ятки іконопису, котрі можна побачити нині, пов'язані з античними традиціями. Вони зберігаються у Київському державному музеї західного та східного мистецтва.

Найдавніші письмові згадки про ікони. За свідченням літопису, перші ікони привіз у Київ князь Володимир з Корсуня (Херсонеса), але про них нам нічого не відомо. Візантійські ікони привозили на Русь і пізніше. Так, наприкінці XI ст. представник Печерського монастиря Єфрем спеціально закупив ікони в Константинополі. Звідти ж на початку XII ст. привезено ікони Богородиці Пирогощі та Володимирської.

Найстаріша українська ікона. До найстародавніших творів іконографічного мистецтва належать твори «Богородиця Одигітрія» кінця XIII – початку XIV ст. з с. Дорогобужа Рівненської області (зберігається у Рівненському краєзнавчому музеї), «Волинська Богоматір» з Покровської церкви в Луцьку (зберігається в Музеї українського образотворчого

мистецтва в Києві) та «Юрій Змієборець» з с. Станіля Дрогобицького району на Львівщині (зберігається у Національному музеї Львова).

Найдавніші відомі майстри іконопису – Алімпій та Григорій. Про них розповідає Печерський патерик. Особливо славилися роботи Алімпія, якого вважають найвидатнішим митцем стародавньої Русі. За словами Патерика, він «ікони писати хитр був зело». З його іменем окремі дослідники пов'язують ікони «Печерської Богородиці» і так званої «Великої Панагії».

Найдавніша тканина з'явилася на території України в епоху неоліту (8–2 тис. років до н.е.). Разом з прядінням, для якого використовували волокно диких рослин, а згодом і вовну, виникло ткацтво, а в Північному Причорномор'ї тоді ж з'явився, на думку деяких вчених, і перший примітивний верстат.

Найдавніша ткацька майстерня. В с. Жванець біля Кам'янця-Подільського, що на Хмельниччині, археологи знайшли ділянку доби трипільської культури (3500–1700 рр. до н.е.), де стояв ткацький верстат, огорожений камінням. На основі знарядь праці для прядіння і ткання дослідники дійшли висновку: первісний верстат був прямокутною вертикальною рамою, бокові стовпці якої захоплювали нитки основи, що звисали дотолу. Для їх натягання і зручності переплітання внизу прив'язували кам'яні або глиняні важки – грузила. Нитки основи групувалися як парні і непарні. Парні прив'язувалися жмутами до одного ряду важків, а непарні – до другого. Це полегшувало переплітання основи нитками поробку, давало змогу створювати певні візерунки.

Найдавніші письмові згадки про килими у Київській Русі належать до X ст. – їх зберегли подорожні записки іноземних мандрівників, літописи, давньоруські билини. Так, у «Лаврентіївському літописі» зазначено, що вбитого Олега «вынесома і положи ма на ковре» (977), на килим клали й князів Володимира (1015) та Василька (1097).

Перші відомості про килими українського виробництва зустрічаються у документах XVI ст., де згадуються коверці, ліжники «домової роботи», а також коци.

Найдавніші писемні згадки про вишивки доби Київської Русі. Літописи згадують твори у зв'язку з різними подіями. Так, під 1147 р. зазначено, що під час розгрому Путивля знищено речі, шиті золотом, а під 1164 р. записано: «и присла царь многы дары Ростиславу, оксамоты і паволокы і вся узорчя различная». Шитво на той час у Київській Русі сягнуло такого рівня, що поширювалося навіть за її межами. У запису від 1143 р. згадуються давньоруські вишивки в церкві на Афоні і «пелена с золотым обрамлением, с вышитым кругом, крестом и двумя птицами».

Найдавніші вишивальниці, імена яких дійшли до нашого часу. Відомо, що наприкінці XI ст. Анна-Янка, донька великого князя Всеволода, сестра Володимира Мономаха, заснувала в Андріївському монастирі Києва школу, де навчали мистецтву вишивки золотом і сріблом. З літописів дізнаємося також, що вишивала княгиня Анна – дружина київського князя Рюрика Ростиславича.

Перші ливарні виробы, знайдені на території України, належать до періоду трипільської культури (II – III тисячоліття до н. е.).

Найдавніша кераміка. Однією з найважливіших рис неоліту (VIII – II тис. рр. до н. е.) було виробництво керамічного посуду – перед тим на території України користувалися посудом, вирізаним з дерева або м'яких порід каменю. Кераміка стала штучним продуктом, адже вона виготовлялася з тістоподібної суміші з глини, піску, товченої черепашки, стеблин рослин тощо. З цього «тіста» можна було виліплювати доволі великий посуд, який можна встановити між камінням або в піску, розпалити вогонь і варити їжу.

Перші порцелянові виробы на території України – чашки, чайники, свічники, створені 1790 р. на мануфактурі містечка Корець (тепер Рівненська область). Тут, у маєтку польського магната Ю. Чарторийського, приїжджі фахівці брати Франтішек та Михайло Мезери розробили «рецепт» порцелянової маси з місцевої сировини.

Перший фаянсовий завод в Україні засновано у 1798 р. поблизу Києва на території колишнього Межигірського монастиря. Тут виготовлялися чайний і столовий посуд, декоративні вазы і тарілки з сюжетними розписами та рельєфними зображеннями. Пізніше фаянс почали виробляти фабрики в с. Дибинцях (з 1811 р., тепер Київська обл.) та в селищі Буди (з 1887 р., тепер Харківська обл.).

Редакція газети: кафедра прикладної лінгвістики та етнології, тел. 2-50. Поштова скринька: кім. № 376. Друкується на підставі рішення Вченої ради. Протокол №6 від 27.01.2003 р.

Головний редактор: Намакштанська І.Є., завідувач кафедри прикладної лінгвістики та етнології, тел. 2-50.

Відповідальні за випуск: Мовчан М. А., Александрова К, студентка гр.Б-2є.

Достовірність інформації лежить на відповідальних за випуск. Тираж 150 прим.